

ગંગાવતર

॥ ૐ ॥

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજ.

II
1721

30-5-1924
નવીન નાટક
Ref. No. 277

શ્રીગંગાવતરણ.

પતિત પાત્રીના ગાયન તથા સારાંશ.

પ્રયોજક તથા પ્રકાશક:—

ત્રવાડી લવજી મયાશંકર તથા

રાવલ દુર્લભરામ જટાશંકર,

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજના માલિકો,

વીકટોરીયા નાટકશાળા, આન્ટરોડ-મુંબઈ.

પ્રથમાવૃત્તિ ૨૦૦૦] ૧૯૨૧ [મુલ્ય ચાર આના.

પનાર:—મગનલાલ જગજીવનદાસ, (૪૭૭x૭૭.)

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તા, મુંબઈ.

૯-૨૫૫

॥ ॐ ॥

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

श्री गंगावतरणप्रयोग पात्रगण.

—:०:—

श्रीकृष्ण—गौलोका निवासी पूर्ण पुरुषोत्तम.

सधिका—आद्यशक्ति.

श्रीगंगा—पतितपावनी.

श्रीलक्ष्मी
श्रीसरस्वती } — पूज्य शक्ति.

अम्बा
शंकर } — पूज्य देव.

लगीरथ—सगर कुल उद्धारक प्रतापी राजा.

साणी—शरवीर क्षत्राणी लगीरथनी धर्मपत्नी.

श्रुत—लगीरथनो पुत्र.

देववसू—त्रेष्ट वसुओमांति अंक.

सुधमधेमा—देववसुनी स्त्री.

कोटी—रोगग्रस्त शूद्र.

सत्यवती—कोटीनी स्त्री.

व्यास
सुंदा
पांडा } — द्वायज्जनक पात्र.

धन्व, वरुण, अग्नि श्रीरसिंह, सेनाभंत्री, राज्यसेवक,
वसुधा, वशिष्ठ, यात्री, धर्मदा.

श्री परमात्मने नमः
श्रीगंगा
श्रीलक्ष्मी
श्रीसरस्वती
अम्बा
शंकर
लगीरथ
साणी
श्रुत
देववसू
सुधमधेमा
कोटी
सत्यवती
व्यास
सुंदा
पांडा

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૨૬૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ડાંગરવલ્લભ

વિષય ૬૪૨:૨-૪

શ્રી ગંગાવતરણ નાટકનો ટુંક સાર.

પ્રથમ અંક.

મંગળાચરણ.

તારામંડળની દેવીઓનું મૃત્યુલોકમાં શ્રી ગંગાવતરણ પ્રયોગનું
અવલોકન કરવા આવવું.

૧—ગૌલોકમાં શ્રી ગંગાજી ગોપાળને જીલામાં જીલાવેછે. રાધાજીને
ક્રોધ. શ્રી ગંગાજીનું શ્રીકૃષ્ણના ચરણમાં પ્રવેશ કરવું. શંકર
તથા બ્રહ્માની સ્તુતિપર શ્રી ગંગાજીનું કૃષ્ણના ચરણમાંથી
પ્રગટ થવું.

૨—લક્ષ્મી સરસ્વતિનો સંવાદ. ગંગાજીનું આગમન. આપસમાં
આપ. કૃષ્ણનું આપનું નિવારણ કરવું.

૩—ભગીરથના મહેલમાં તેના પિતૃઓનું દ્રશ્ય. આપ નિવારણ
માટે તપશ્ચર્યાનો નિશ્ચય.

૪—ભગીરથનો રાણીનો સાહેલીઓ સાથે આનંદ. ભગીરથને
તપશ્ચર્યા માટે વિદાયગીરી.

૫—કૌમીક.

૬—વાયુ તથા અમીની મારફત ભગીરથની તપશ્ચર્યા ભંગ કરાવ-
વાનો ઇદ્રનો ઇરાદો.

૭—ભગીરથની તપશ્ચર્યાપર ગંગાજીનું પ્રગટ થવું. મૃત્યુલોકમાં
ખંધારવા વચન આપવું. દુધમય ગંગાદર્શન. બ્રહ્મકમંડી
ગંગાદર્શન. ગંગા ગોપાલદર્શન.

દ્વિતિય અંક.

- ૧—ભગીરથ પુત્ર શ્રુત કુમારનું રાજ્ય સાશન.
- ૨—અષ્ટવસુ માંહેના દેવવસુ પોતાની સ્ત્રી સુધમધેમાના પ્યારથી બંધાઈ વશિષ્ઠ ગુરૂની ગૌ હરણ કરવા જાયછે.
- ૩—કૌમીક.
- ૪—ભગીરથની તપશ્ચર્યાપર શંકર પ્રસન્ન. ગંગાજીનું સ્વર્ગમાંથી ઉતરવું. શંકરે પોતાની જટામાં ગંગાજીને સમાવવા.
- ૫—વાશેષ્ટ ગૌહરણ. દેવવસુને શ્રાપ. કૃષ્ણના વરદાનથી ભીષ્મ પીતામહના જન્મનું કારણ.
- ૬—કોઢી પુરૂષની ગરીબીનો હૃદયભેદક ચિતાર.
- ૭—ભગીરથની સ્તુતિપર મહાદેવે જટામાંથી ગંગાજીને ત્રણ ધારારૂપે છોડવાં. સગર પુત્રોનો ઉદ્ધાર. ભગીરથી ગંગાદર્શન,

—:૦:—

તૃતિય અંક.

- ૧—ભગીરથની રાણીની અટલ શ્રદ્ધા. ભગીરથનું આવી મળવું. મંગાદર્શન નીમીત્ત જવું. સગર પુત્રોનો આશિર્વાદ.
- ૨—હરદ્વારનું દશ્ય. કોઢીને ગંગાજીનો ચમત્કાર. કોઢીનું સુધરવું. જળ લઈ કાશી ધામ જવું.
- ૩—ભારતનરેશને કોઢીથી ગંગાજીનો ચમત્કાર દેખાવો—કાશી વિશ્વનાથ પ્રકટ.
- ૪—ગંગાજીની અદૌડીક સ્વારી. કોઢીનો સુખી ગૃહસ્થાશ્રમ.
- ૫—કૌમીક.
- ૬—અયોધ્યાપતિ ભગીરથના રાજ્યમાં શ્રીગંગાજીની સ્થાપના.

—:૦:—

શ્રી ગંગાવતરણના ગાયનો.

દ્વિતીયા—

૧

શ્રી ગંગા ચરણ શરણ આપરે
ભગવતિ મંગળ મૂલ, હરિયે આપ, ત્રીવિધ તાપ, સર્વ પાપ,
કાટો કલિ મલ, અવિચલ દીન્યે, ભૂસે ઉધાર કીન્યે;
ગિય ધામ, પૂર્ણ કામ, શિવ જટા ધામ—શ્રી ગંગા.

ત્રીતામ્યા—

૨

ધન્ય ભારત જાયે તોપે બલહાર,
બહતી અપાર શ્રી ગંગાકી ધાર;
અમૃતસી ધાર બહાઈ જગ પાવન કરને આપ,
દેશોમેં ભૂમિ હૈ તેરી ઉદાર;
જળ નિર્મળ પ્યારા (૨) સબકો એક લેખે તારા,
લે રહે હૈં તેરી સુધા રસ પુઆર.

ચૌથો, કૃષ્ણ અને ગાપીઆ— ૩

ઝૂલે ઝૂલે શ્રી કુંજબિહારી ઝૂલે જીવન પ્રાણ બલહારી
સ્વામ મનોહારી
પટોલી ચન્દન ડોરી સ્વારી રતનજડિત પ્યારી—ઝૂલે
લાગા ઝોંકા પ્રેમકા બિસર ગઈ સખ સાર,
મમ તન મન પુલકિત બયો પ્રિય તોપે બલહાર.

શ્રીલક્ષ્મીજી—

૪

પૂરણચન્દ્ર જૈસા વદન કાંતકા ડોલાતી અંગ અંગ
 ખીલત કાંતિ આ,
 આઓ રિઝાવું મોહન પ્રેમે ડોલાવું;
 પ્રીતિકે હાર ગૂંથૂ પુષ્પ ચઢાવું,
 લવન પધારો પ્રાણ પ્રાણ પ્રાણ દિલ આરામ.

શ્રીસરસ્વતીજી અને લક્ષ્મીજી—૫

રસીકીલી છબી ગોરી ગોરી યહ હૈ હમારી,
 કેસી ચાતુરી (ર) દેખી સૂરતિયાં તુમહારી;
 આઘ બનકે રૂપાળી યહ ભારી મુઝસી બતાઓતો કામનાગરી,
 બસ દેખીરી બસ દેખીરી યહ શીકી અદાયેં તુમહારી;
 હટીલી તૂ નારી હટીલી તૂ નારી,
 છબીલી મૈ નારી છબીલી મૈ નારી.

શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી અને ગંગા— ૬

કલી આકર અમૃત બોલ બોલ દિલ હમસે બોલના,
 દિખલાકર ઝાંકી ઝાંકી બન્દ પદ આઓ બોલના;
 શુષ્ક મન હૈ હૈસ હમારા ઔર મોલી પ્રેમ તુમહારા,
 કરે પ્રીત સુધારસ પાન હમસે.

वाशंगना—

७

मुष्ण्डा द्विधाके मन मोह लिया,
 यम्पा जाली भोरी कमरिया आरह अरसकी भेरी;
 उमरिया करत ढिंकाछ श्याम सुंदरिया,
 पण (२) कण (२) तलपत मोहको समजाय लिया।

लगीरथ—

८

क्षत्राण्णी पुत्रकी यह है प्रतिज्ञा याहे प्राण्ण ज्ये,
 प्रण्ण नहीं ज्ये;
 परम धर्म है क्षत्री पुरुषका तन मन धनसे पाणे प्रतिज्ञा;
 शूरभीर हैं वोही रण्णीभीर है वोही
 पुरुषार्थ द्विधावे वंशको तारे।

राणी, लगीरथ अपने सज्जिया—९

आध ऋतु असंत सज्जनी जिले हैं कैसे रंग
 क्या (२) बंधरे गुंजारे आध नैरंग बहारे
 नरगिस और गुंजाय जिले हैं रमती पवन तरंग सज्जनी
 झूल रंगीले तोड़ कर पति पर करूं निसार
 सतकी पत संसारमें पति अपना आधार
 झूल सज्जके रंग रसिया करिये पतिके संग—

राष्ट्री तथा सभिओ—

१०

रसिक रसीली रस अस करके अपना पीठि रिआओल
 धूंधट ओलो हंस (२) ओलो रंय नहीं शरमाओल
 जरा शर्म करे शरमाओल
 सप्पी प्रेम पदारथ पाओल
 वाह हडीली सप्पी
 वारी
 रसकीली सप्पी
 प्यारी
 शरमीली सप्पी
 हारी नओ नेशन रंग लूटाओल.

जगीरथ—

११

माता हे गंगे दयालु गुलु तेरे गाँगे मैं
 तू माता मैं आल कैसे रिआँगे मैं
 जपतप तीर्थव्रत नहीं जगूँ ज्ञान ज्ञान नहीं शास्त्र पहचानू
 तव सेवा इण पाँगे गुलु तेरे गाँगे मैं
 अधम उधारन पतितके पावन पित्रांकी मुक्तिके पाँगे मैं—

राष्ट्री—

१२

प्रीतमल नाथ पधारो प्राणु हमारो करे तूत हैथ्या
 तू धन्य सती तेरी उषसुमती
 रट भाल रदूंगी तोरी पीया
 धीरज धार मनमें नहीं कुछ कष्ट मोरे मनमें
 नओ ज्युशीसे आप पधारो सहाये करे गंगा मैया.

અંદા, પુરાણી અને પંદા— ૧૩

હાય શિર મેરે પડી સખ ખુધરી,
 દેખો યાર બુઝકી મની તરકારી;
 જૂને પડે ધડાધડ કેસી યહ રગડ ઝગડ,
 દોનોંકી ખુમારી આજ હૈ ઉતારી.
 અઝા હોતા તૂ મુઘ રહતી કુંવારી,
 યહ સારી હૈ કરની તુમ્હારી;
 ફર જા તૂ—ઠગારી તૂ.
 તુઝે પીટંગી મેં બારી બારી—

વાયુદેવ તથા અગ્નિ— ૧૪

જાવ યહાંસે ઝટપટ કરે કોઈ ખટપટ
 છલસે બલસે નીર અજલસે
 તૂકાન કરકે જરા નહીં ડરકે મારે તોડે ફેડે
 ઝટ જા જા જા
 બસ હિમ્મતસે બિઝાય દાવ અપના કામ હુઆ અંજમ
 બહાયેં ખૂન લડે મેદાન કામ બનાયેં ઝટ જા જા જા—

ભગીરથ—

૧૫

તોરી અમૃત બૂન્દકો તરસત હૈ પ્યાસકે મારે;
 તોરી રાહ તકત હૈ નૈનનકે સૂખ ગયે તારે.
 અતિ અમેલ તોરી જળ લહરેં હૈ ભક્તી શાન જિનમે દોતેરે;
 જિનકી માલા હૃદયમેં પહરે યોગીજન સારે,
 કાટો બંધન પિતૃજનકે છુડાઓ સખ પાતક તનકે;
 ફેરેં તેરે નામકે મનકે ભૂતલ આરે.

વવસુ તથા સુધમધેમા— ૧૬

મોરે સાંવરે સલોને રસિક દિલદાર.
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં
મોરી પ્યારી તૂ બરશી કલાકંદરી તાજે (૨)
મોતીચૂર ગુલકંદરો
આઓ જોખનકા ભોજા ખિલાઈ બરતાર
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં
તોહે લાદૂં રેશમકી ચુંદરિયા જરા ચોલીસે ઢાંકો કમરીયા
મોહે લાદો મોતિયોંકે હાર બરતાર
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં.

વવસુ તથા સુધમધેમા— ૧૭

મૃગનૈની મોહનહારી નાહે તરસાઓ
કામભુગારી મનવા બહલાઓ
અજી છોડો છોડો તો અખ સહી
મોરી બહિયાં પતલી મુરક ગદ્ય સખ લાજ તુમને તો તજ દહ
મૈતો ઐસી પ્રીતિસે બસ હારી
શીશ ભેટ સેવામેં કરદું ગલે લગ જાઓ—મૃગનૈની૦

યંદા, પુરાણી તથા ચંદાનો લાઈ—૧૮

જરા દેખો કર્મ બદકારકે મેરી પસલિયાં તોડી મારકે
રખૂ તેરા મલીદા બનામકે
તુમે સીધા કરૂં પિટવાયકે

બાબાકો મેરે મારા બહુ માર ઉસકા યહ બહુલા લેકિં યહ ઠાર
તેરી હડિયાં તોડ દું માર માર માર
ધૂંસે માઈં લાત માઈં ગર્દન મસોડ દું
મૈલી નહીં કચ્ચા જો દોનોંકા છોડ દું.

ભગીરથ—

૧૯.

ધરો ઉર અર્જ મૈયા હમારી
સિર ધારે તોહે જટાધારી
આઘ આઘસે તૂ ચલી આઈ કમન્ડલ બ્રહ્મા સુહાઈ
પંચ ધારાકો પાવન કરકે શ્રી ગૌલોક સમાઈ
ફિર બેકુઠંકો કિયો નિર્મળ સમ લોકકો આઈ
અખ ભૂતળોકો કરિયે પાવન સખ સંતન સુખદાઈ.

સત્યવતી તથા છોકરા—

૨૦

ગરીબીકા યુરા હોવે ગરીબી ચેન સખ ખોવે
બિચારા ખાક પર સોવે પડા રોવે (૨)
કોઇ વસ્તર હાથી દર રાજ કહાવે
જર દિખાવે મોજ ઉડાવે ખૂબ સતાવે
કોઈ નાદાર ખજાર હો બેજાર દુકડેસે લાચાર—

ભગીરથ—

૨૧

અય બોલે લાલે શંભૂ ભરમી લગાનેવાળે;
 માથેકો ચંદ્રમાકી સજસે સજનેવાળે,
 ઔરોંકો સખ પદાર્થ મીઠે દિલાનેવાળે;
 ઔર આપ ખુદ ધતૂરા ઔર ભાંગ ખાનેવાળે,
 અપની જટાઓંમેં ગંગા છિપાનેવાળે;
 તવ નામકી હૈ હમભી ધૂની રમાનેવાળે,
 ભકતોંકો અપને જગકા બન્ધન છુડાનેવાળે;
 ગંગાકો છોડિયે અળ કાશી બસાનેવાળે.

રાણી—

૨૨

સ્વામી પુજનસેં દિન રેન ખીતાઈં
 પીયુકી અસીએ હૃદયસેં લગાઈં... ... સ્વામી૦
 દીલકી ભક્તિ કોઇલી કયા જાને;
 તન જાનેં મન માનેં સુખી દીલ જાનેં.
 મન ધારી મુરત પ્રીયકી રટ લાઈં ઉર નામ;
 ઇષ્ટ દેવ કરૂણા કરો સુકળ હોય મનકામ.. ... સ્વામી૦

ભગીરથ, રાણી તથા શ્રુત— ૨૩

સતી હૈ લાગ્ય 'તેરા' હુવા કામ મેરા;
 તપચ્યા તુમારી હૈ સેવા હમારી મીલે જો ગંગામાઘ
 રતી વાહ વાહ... ... સતી૦

બડે ભાગ્યસેં ગંગે આપ
 વાહરે વાહવાહ,
 માત ગંગેકો રથ બૈઠાવેં સાદર મેહલોમેં પધરાવેં;
 આનંદસેં હમ દર્શ કરેંગેં પ્રીતમજીકે સંગ,
 માતાજીકે દર્શન કરકે આનંદ (૩)... ...સતી૦

કોઢી—

૨૪

અટલ લન્ડાર માતાકા જે આય જિસકા જી ચાહે;
 પિયે જળ પ્રેમકા તૃણા બુઝાએ જિસકા જી ચાહે.
 યહ કેસી શુદ્ધ ઔર નિર્મળ યહ ધારા બહ રહી ઉજવળ;
 કિનારે નામકી ધૂની રમાયે જિસકા જી ચાહે.
 નહીં પાની યહ અમૃત હૈ દિલાવે મોક્ષકી પદવી;
 પિયે ખુદ ઔર પ્યાસોંકા પિલાએ જિસકા જી ચાહે.

કોઢી—

૨૫

નિત્ય મનવા રટ ગંગે માતકી રટના,
 તજ ઔર સ્વાદકી ઘટના સાજનવા૦
 નહીં મિત્ર પુત્રમેં ફસના
 સત વિતમિત જીવન પરિવાર સાર સ્વારથકે સંગી,
 અન્તકાલ કોઇ કામ ન આવે માતપિતુ અર્ધાગી;
 સખ ઝૂઠી જગકી રચના—

સાહેલિઓ—

૨૬

ધન ધન હૈ દિન આજકા ઐર ધન્ય ધડી સુહાત;
 આનન્દ દિન હૈ આજકા ધર આઈ ગંગે માત.
 હુઆ દર્શન આજ ભારી રે;
 ગાઓ મંગળ નર ઐર નારી રે.

જગીરથ—

૨૭

મંદિર પધારો અરે હાં દુખ નિવારો ગંગે માતરી;
 મોરે ભૂવનકો આજ પાવન કીજયેરી.
 જન્મ મરણકી ભય ભીડ ભાંગીરે,
 ઉરમેં આનન્દકી તવ જોત જગી રે;
 ધન હૈ ભારત ભૂમિકો ધન્ય દિન આજરી,
 મોરે ભવનકો આજ પાવનસી આજ પાવન કીજયે હોજ;
 જહાં શ્રી ગંગે મૈયા કરતી નિવાસ હારી—

કોઠી—

૨૮

રોગ સોગ આજ સખ હર્ષસે બદલ ગયે,
 બરસ રહી સુખકી ધડી હૈ અતિ સુહાવની;
 ધડી મન ભાવની દુખ ધૂર ધૂર હોવે,
 ધન ભાગ્ય હૈ પ્રભુ તેરી દયા હૈ બિભુ.

ચંદા તથા પુરાણી—

૨૯

પ્રેમરસ પીળે નિત પ્રાણ આહલા;
 પ્રીતિ રંગ દીળે દિલનન આહલા.
 સાત પાર બેઠકસે છુટ ગઈ મેરી જન,
 રહિયે સુભાવસે ભેટીએ આહસે;
 જનને દો પિછલી યહ બાતે અજનન,
 ભાગ મેરે જાગે સખ દર્દ રંજ ભાગે;
 હો ગલી કૂંચોમોં ચારોકા માન,
 માન બડે શાન બડે જલસે ઉડાયોંગે;
 છૂટે મુસીબતસે મેરે પ્રાન;
 હાં પ્રિય પ્યારેયે જાઉં કુરખાન—

ભગીરથ—

૩૦

ગંગે મૈયા ચરણ શરણમેં લીજે;
 રાજપાટ સખ ત્યાગન કરકે તવ પાચન લાગૂં.
 ઔર કહો જો ત્યાગન કરહૂં માત મેં નહીં શરણ ત્યાગૂં;
 સેવક આન પડા હૈ દ્વારે તેરે આજ મૈયા
 રખો શરણ યા ત્યાગો મુઝકો તો હૈ લાજ મૈયા
 શરણકી તો હૈ લાજ મૈયા—

શ્રી ગંગા માતાના દિવ્ય દર્શન !

દેલવાડાકર (સચિત્ર) વાર્તામાળા.

(તા. ૧લી જાન્યુઆરી ૧૯૨૧થી ક્રિસ્મસ વધારેલી છે.)

૧	નીલમ અને માણેક (સચિત્ર) ભા. ૧ થી ૮	૩. ૧૨-૦
A.	„ „ સન્તતિ ભા. ૧-૨	„ ૨-૮
૨	ચન્દ્રકળા અથવા ચડતી-પડતીનો ચમકારો.	„ ૨-૮
૩	નિરંજની અથવા વરધેલિ વનિતા (સચિત્ર)	„ ૩-૦
૪	મધુરી અથવા પ્રેમ-ઘેલી પ્રેમદા „	„ ૪-૦
૫	મંદારીકા અથવા મદ-ઘેલી મનોરમા	„ ૩-૦
૬	સહચરી (સ્નેહ-ઘેલી સુંદરી)	„ ૨-૪
૭	ઘેરીસ્ટરની ઘેરી (B. A.) (સચિત્ર)	„ ૨-૪
૮	શ્રીફેસ ઘેરીસ્ટર	„ ૧-૧૨
૯	શાન્તિ પ્રિયા અથવા સુખ-દુખની સાથી	„ ૨-૮
૧૦	લાલન-વણુબરી	„ ૧-૧૨
૧૧	ખડાદુર કલો ભાગ ૧-૨ સાથે (અનાથતારા-પ્રમાદ સુંદરી)	„ ૪-૦
૧૨	નંદકિશોરી (પૂર્વાશ્રમની કુસુમાવતી)	„ ૨-૦
૧૩	નવલ ગંગા ભાગ ૧-૨ સાથે (સચિત્ર)	„ ૩-૮
૧૪	પૃથુકુમાર (મેવાડનો વીર નર)	„ ૨-૦
	“૧ નરગીજ” “૨ હૃદય-વનવીર” “૩ સન્તતિ ભાગ ૩-૪,” (છપાય છે)	

ઠે. કિન્ડરગાર્ટન સ્કૉલ, } ગો. ક. દેલવાડાકર.
ગિરગામ બેક રોડ, મુંબઈ. }

બાળ રમત.

દેલવાડાકર.

બાળ જ્ઞાન.

કિન્ડર-ગાર્ટન સ્કૉલ.

ન્હાનાં બાળકોને રમતગમતથી શરૂઆતનું શિક્ષણ આપવાનાં સચિત્ર સાહિત્ય, કન્યાઓ માટે ભરત ગુંથન અને ચિત્રકળા, તેમજ નિશાળો-પર્યાગી સર્વ સામાન ઉપરાંત હુન્નરકળાનાં મીકેનીક્સ બોક્સો મળશે.

ઠે:—અમૃતવાડીને નાકે પહેલે માળે,

ગિરગામ બેક રોડ, મુંબઈ.

